

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Marek Michalak

Warszawa, 11 lipca 2018 roku

ZSR.422.6.2018.AM

Pan
Mateusz Morawiecki
Prezes Rady Ministrów

w 2017 roku policja odnotowała 75 662 osób doznających przemocy domowej, w tym 67 984 to kobiety, 11 030 to mężczyźni i 13 515 to dzieci¹. Podkreślić należy, że powyższe liczby dotyczą działań podjętych w procedurze „Niebieskie Karty” wyłącznie przez Policję, bez danych z działalności innych, upoważnionych do inicjowania procedury Niebieskie Karty podmiotów, tj. jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, przedstawicieli szkół i służby zdrowia. Oficjalne statystyki nie odzwierciedlają rzeczywistych rozmiarów zjawiska, którego skala jest znacznie większa niż to wynika z liczby ujawnionych przypadków – $\frac{3}{4}$ osób doświadczających przemocy nie zwraca się o pomoc.²

Przemoc domowa jest istotnym problemem społecznym. W ogólnopolskim badaniu ankietowym, zrealizowanym na przełomie lipca i sierpnia 2014 roku na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, w ramach projektu „Diagnoza i porównanie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz ocena efektywności działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie”, aż 24,7% respondentów deklarowało, że w ciągu swojego życia osobiście doświadczyło co najmniej jednej z 4 form przemocy (fizycznej, psychicznej, ekonomicznej, seksualnej), natomiast 9,3% badanych przyznało się do stosowania przemocy.³

¹ <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/50863,Przemoc-w-rodzinie.html>

² Informacja o wynikach kontroli NIK, *Pomoc osobom dotkniętym przemocą domową*, KPS.410.004.00.2015, Nr ewid. 48/2016/P/15/046/KPS

³ *Badania porównawcze oraz diagnoza skali występowania przemocy w rodzinie wśród osób dorosłych oraz dzieci z podziałem na poszczególne formy przemocy wraz z opisem charakterystyki ofiar przemocy i sprawców*,

Jak stanowi preambuła do ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej⁴ (zwanej dalej: ustawą), przemoc w rodzinie narusza podstawowe prawa człowieka, w tym prawo do życia i zdrowia oraz poszanowania godności osobistej, a władze publiczne mają obowiązek zapewnić wszystkim obywatelom równe traktowanie i poszanowanie ich praw i wolności.

Art. 6 ust. 1 ustawy nakłada na organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego obowiązek realizacji zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Zgodnie z art. 6 ust. 2 ustawy, do zadań własnych gminy należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym: opracowanie i realizacja gminnego programu *przeciwdziałania przemocy w rodzinie* oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie; prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie *przeciwdziałania przemocy w rodzinie*, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie; zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia; tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Art. 9a ust. 1 ustawy stanowi, że gmina podejmuje działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności w ramach pracy w zespole interdyscyplinarnym. Między innymi członkom zespołów interdyscyplinarnych powierzono realizację procedury „Niebieskie Karty”. W ramach procedury członkowie zespołu interdyscyplinarnego udzielają pomocy osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, podejmują działania w stosunku do osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, w celu zaprzestania stosowania tego rodzaju zachowań; zapraszają osobę, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, na spotkanie zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej; opracowują indywidualny plan pomocy dla osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, i jej rodziny, który zawiera propozycje działań pomocowych.⁵

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, <https://www.mpips.gov.pl/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzynie-nowa/ogolne/diagnoza-zjawiska-przemocy-w-rodzynie-w-polsce/>

⁴ Dz. U. z 2015 r. poz. 1390

⁵ § 16 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. Nr 209, poz. 1245)

W ocenie NIK interdyscyplinarne działania służące udzielaniu pomocy osobom doświadczającym przemocy domowej przyczyniają się do poprawy sytuacji większości osób dotkniętych przemocą, uczestniczących w procedurze „Niebieskie Karty”.⁶

W 2016 roku funkcjonowało w gminach 2505 zespołów interdyscyplinarnych. Liczba osób objętych pomocą zespołów interdyscyplinarnych wyniosła 183617, w tym 76255 kobiet (4212 niepełnosprawnych i 8 432 starszych) oraz 63 407 mężczyzn (2 917 niepełnosprawnych i 4 800 starszych), a także 43955 dzieci, w tym 1317 niepełnosprawnych. Zespoły interdyscyplinarne objęły swoją pomocą 69 360 rodzin, a Członkowie Zespołów w całej Polsce odbyli 16922 posiedzeń.

Niestety, jak wynika chociażby z informacji z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za lata 2014-2020, nie we wszystkich gminach powołano zespół interdyscyplinarny oraz przyjęto program przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Zakopiańscy radni jako jedyni w Polsce dziewięć razy odrzucali wymagany ustawą projekt uchwały w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Miasta Zakopanego na lata 2014 – 2016. Tę decyzję argumentowali niezgodnością przepisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z Konstytucją RP oraz możliwą szkodliwą działalnością zespołów interdyscyplinarnych wymierzoną przeciwko rodzinie. Radni powoływali się na art. 47 Konstytucji RP, który gwarantuje prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym oraz na art. 48. Konstytucji RP, który daje prawo rodzicom do wychowywania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem. W opinii Rady Miasta Zakopane do społecznie niedopuszczalnych działań, które wprowadzać miała uchwała, zaliczone zostały przede wszystkim: nadmierne ingerowanie w życie i prywatność rodziny, prawo do zabierania dzieci bez wyroku sądu, prawo do zbierania i gromadzenia danych wrażliwych przez zespół interdyscyplinarny.⁷

Mimo apelu Rzecznika Praw Obywatelskich⁸, prośby kierowanej do Rady Miasta Zakopane przez Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania⁹, do tej pory Rada Miasta

⁶ Informacja o wynikach kontroli NIK, *Pomoc osobom dotkniętym przemocą domową*, KPS.410.004.00.2015, Nr ewid. 48/2016/P/15/046/KPS

⁷ <https://www.zakopane.eu/aktualnosci/lipiec-2016/przedstawiciel-zakopanego-w-grupie-roboczej-ds-ustawy-o-przeciwdzialaniu-przemocy-w-rodzinie>

⁸ Wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich z 4 grudnia 2015 r. (znak: XI.816.2015.AM)

Zakopane nie powołała zespołu interdyscyplinarnego i nie uchwaliła programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, a tym samym nie wypełniła obowiązków nałożonych na gminę przepisami ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

W wyroku z 11 października 2011 r., sygn. K 16/10, Trybunał Konstytucyjny wskazał, że przewidziana w art. 47 Konstytucji RP ochrona prawa do prywatności i do decydowania o sobie samym nie ma charakteru absolutnego i może podlegać ograniczeniom, jeżeli przemawia za tym inna norma, zasada lub wartość konstytucyjna, a stopień tego ograniczenia pozostaje w odpowiedniej proporcji do rangi interesu, któremu ograniczenie ma służyć. Spośród konstytucyjnych wartości, uzasadniających istnienie ograniczeń należy wskazać w szczególności zdrowie i życie człowieka. Również wyrażone w art. 48 Konstytucji RP prawo rodzica do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem, podobnie jak i inne prawa rodzicielskie mogą być ograniczone, a nawet odebrane rodzicom, jeżeli przemawia za tym dobro dziecka.

Konwencja o prawach dziecka¹⁰ w art. 19 zobowiązuje Polskę do podjęcia wszelkich właściwych kroków w dziedzinie ustawodawczej, administracyjnej, społecznej oraz wychowawczej dla ochrony dziecka przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej, krzywdy lub zaniedbania bądź złego traktowania lub wyzysku, w tym wykorzystywania w celach seksualnych, dzieci pozostających pod opieką rodzica(ów), opiekuna(ów) prawnego(ych) lub innej osoby sprawującej opiekę nad dzieckiem. Tego rodzaju środki ochronne powinny obejmować, tam gdzie jest to właściwe, skuteczne przedsięwzięcia w celu stworzenia programów socjalnych dla realizacji pomocy dziecku oraz osobom sprawującym opiekę nad dzieckiem, jak również innych form działań prewencyjnych dla ustalania, informowania, wszczynania i prowadzenia śledztwa, postępowania, notowania wymienionych wyżej przypadków niewłaściwego traktowania dzieci oraz tam, gdzie jest to właściwe – ingerencję sądu.

Jako Rzecznik Praw Dziecka wielokrotnie podejmowałem działania na rzecz ochrony praw dziecka, w szczególności prawa do życia i ochrony zdrowia. Często podkreślam, że prawa człowieka zaczynają się od praw dziecka, dlatego uznaję, że należy podejmować wszelkie działania mające na celu zapewnienie najmłodszym bezpieczeństwa. Bezspornie trzeba budować świat przyjazny dziecku – świat wolny od przemocy. Realizacja obowiązków

⁹ Wystąpienie do Rady Miasta Zakopane o przyjęcie uchwał w sprawie przeciwdziałania przemocy w rodzinie z 24 kwietnia 2015 r., <https://www.spoleczenstwoobywatelskie.gov.pl/aktualnosci/wystapienie-do-rady-miasta-zakopane-o-przyjecie-uchwal-w-sprawie-przeciwdzialania>

¹⁰ Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526, z późn. zm.

ustawowych w zakresie stworzenia w całej naszej ojczyźnie zespołów interdyscyplinarnych zmierza w tym kierunku.

Dorośli mają wychowywać dzieci a swoim zachowaniem i postawą dawać wzór, ucząc poszanowania prawa i jego wartości. Zgodnie z Konstytucją RP Polska to demokratyczne państwo prawa, czego dzieci mają również świadomość. Za niedopuszczalne uznaję zatem wybiórcze traktowanie powszechnie obowiązujących przepisów i nierealizowanie ustawowo określonych obowiązków.

Mając na uwadze jak najlepszą ochronę praw i dobra dzieci, działając na podstawie art. 10a ustawy z dnia 6 stycznia 2000 roku o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2017 r. poz. 922), zwracam się do Pana Premiera z uprzejmą prośbą o podjęcie stosownych działań mających na celu powołanie we wszystkich gminach zespołów interdyscyplinarnych oraz przyjęcia programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Jednocześnie proszę o poinformowanie Rzecznika Praw Dziecka o zajętym stanowisku i podjętych działaniach.

Przepraszam bardzo
Marek Szwed